

1. תלמוד בבלי מסכת פסחים דף נ עמוד א – עמוד ב

ההולך ממקום שעושים למקום שאין עושים, או ממקום שאין עושים למקום שעושים - נותנין עליו חומרי מקום שיצא משם, וחומרי מקום שהלך לשם. ואל ישנה אדם מפני המחלוקת... גמ': בני ביישן נהוג דלא הוו אזלין מצור לצידון במעלי שבתא. אתו בנייהו קמיה דרבי יוחנן, אמרו לו: אבהתי אפשר להו, אנן לא אפשר לן. - אמר להו: כבר קיבלו אבותיכם עליהם, שנאמר שמע בני מוסר אביך ואל תטש תורת אבך.

2. כתוב שם לראב"ד מסכת פסחים דף טז עמוד ב

אם קבלו אותו על עצמם לבד יכולים הבנים לשנותו אם לא נהגו בו אחרי מיתת אביהם, ואם נהגו בו כבר קבלוהו ושוב אין מתירין אותו ואין נשאלין עליו

3. פרי תואר י"ד סימן לט

ולעולם בני ביישן הם בני משפחת ביישן כפשטה

4. תלמוד בבלי מסכת חולין דף קה עמוד א

אמר מר עוקבא: אנא, להא מלתא, חלא בר חמרא לגבי אבא, דאילו אבא - כי הוה אכיל בשרא האידנא לא הוה אכל גבינה עד למחר עד השתא, ואילו אנא - בהא סעודתא הוא דלא אכילנא, לסעודתא אחרייתא - אכילנא. אמר שמואל: אנא, להא מלתא, חלא בר חמרא לגבי אבא, דאילו אבא - הוה סייר נכסיה תרי זמני ביומא, ואנא לא סירנא אלא חדא זימנא.

5. ש"ת הריב"ש שצט (וכן הוא ברוב רובו של הראשונים)

אלא כל בני העיר בכלל תקנתן, ואף הנולדים לאחר מכן. שהרי יכולים הציבור לעשות תקנה עליהם, ועל זרעם... וכתב הרמב"ן ז"ל... שאפילו בדברים שלא קבלו עליהם בני העיר בהסכמה, אלא שנהגו כן מעצמם, לעשות גדר וסייג לתורה, אף הבנים חייבין לנהוג באותו גדר... אלא ודאי, בני העיר יכולין לתקן עליהם, ועל הדורות הבאים.

6. ש"ת חוות יאיר סימן קכו (מובא להלכה בפתי

ונראה לענ"ד דודאי קרא דשמע בני מוסר אביך וגו' הוא אסמכתא בעלמא... והואיל דאתינא להכי י"ל דדווקא קבלת רבים בקהילה דקביעו יחד... ומה דהחמיר ר"י על בני ביישן הוא מצד המקום....

7. פתחי תשובה יורה דעה סימן ריד ס"ק ה (הערה על החוות יאיר מתשובת זכרון יוסף ח"ד סימן י"ד)

אין הבן מחוייב להתנהג בהנהגת אביו זולת מה שהתנהג גם הבן מאז שהגדיל... משא"כ אם הבן לא התחיל להתנהג מעולם כמנהג הטוב של אביו

8. פרי חדש סימן תצו (על בסיס הספר משא מלך)

ועל כל פנים הדין פשוט שאין הבן חייב לנהוג סייגים וגדירות אביו וההוא דבני ביישן... שניא היא דביישן אינו שם איש אלא שם מקום דהיינו בית שאן

9. כן הוא בר' עובדיה יוסף (יחווה דעת א:יב, יביע אומר ג י"ד סימן יא) רב פועלים (י"ד סי' כ"ג), אגרות משה (י"ד ג:סד)

10. ר' מימון אבי הרמב"ם, ב"חיבור התפילות שלו

ואותם המנהגות אין לנו לבזותם, ומי שהנהיגם זריז ומשתדל הוא, כי הם מעיקרים נעשים, ולא יבוזו במנהג האומה. וכבר אמר הנביא ע"ה: "ואל תטוש תורת אמן" - דת אומתך אל תעזוב.

11. רב יוסף שלום אלישיב, הערות על מסכת פסחים עמוד רצג

וגם יחיד שקיבל על עצמו הנהגה טובה הרי זה מחייב את זרעו דהא כתיב אל תטוש תורת אמן אלא שכל אחד אינו צריך לברר כל הנהגת אביו ולנהוג כמותו רק מה שקיבל גם על זרעו אחריו

12. ש"ת החתם סופר בתשובה אר"ח סימן קכב (כשיטת המהרש"ם, ומביא ראיה מניירות שמשון)

מכל דין נראה לי עיקור לדינא, דנהי דהם עצמם יכולים להתיר, מכל מקום בניהם אין להם היתר...

13. פרי חדש אורח חיים סימן תצו

אבל הרב מהר"י קולון ס"ל דאף לאב אין לו התרה ואדרבה יש לדקדק ממ"ש וכ"ש בניהם יכולין לישאל עליו דגריע כח הבנים מכח האב ואם כן לדעת הסוברים שלאבות יש להם התרה כ"ש לבנים וזה הפך סברת הרשד"ם...

14. פרי חדש אורח חיים סימן תצו

כתב מהרשד"ם בתשובה חלק י"ד סימן מ' דע"כ לא פליגי אלא בדברים המותרים לגמרי ונהגו בהם איסור דהוי כאיסור חדש וע"כ הוי כמו נדר ויש לו התרה כשאר נדרים שהם לאסור את המותר אבל בדבר שיש בו מחלוקת בין החכמים ובמקום אחד נהגו כדברי האוסרים לא קבלו עליהם איסור חדש לשיחא נראה כמו נדר שהרי איסור זה אסור ועומד היה לדעת אותו חכם ע"כ והנה אמת נכון הדבר כשלא יש להם רב עליהם אבל אם יש להם חכם מובהק יכול להורות קולא בדבר שהרי הם לא נהגו כן אלא על פי אותו פוסק לאסור כסבורין שהדין כך וכיון שהרב יש לו ראיות לסתור דברי אותו פוסק אינן חייבין לילך אלא אחר השופט אשר יהיה בימים ההם ועל פיו יחנו ועל פיו יסעו ונמצא שהמנהג הא' על פי אותו פוסק היה מנהג בטעות וכבר כתבתי שבמנהג בטעות יש להתיר בפשיטות אף בלא התרה

15. פרי חדש אורח חיים סימן תצו

בני עיר אחת שנתגרשו וקבעו דירתן במקום אחר שיש בהם קולות וחומרות משונות ממנהג שלהם איך יתנהגו המגורשין אם כמנהג מקומם או כמנהג בני המקום שקבעו דירתם... כל עיר חדשה אם נודע רוב אנשיה מהיכן באו הכל כמנהג אותו מקום שבאו משם עכ"ל

וטעמ' דהויא עיר חדשה אבל אם הלכו לעיר א' שיש בה מנין אף על פי שהבאים הם מרובים יש להם דין יחיד וחייבין לנהוג חומרי מקום שהלכו לשם ופקעי מינייהו החומרות שהיו נוהגין במקומם

16. פרי חדש אורח חיים סימן תסח (בשם כתב בספר כנסת הגדולה [הגה"ט] בשם רבו מהרי"ט ז"ל) דלא פקעי מינה חומרי מקום שיצא משם עד שיוקבע בעיר שנוהגין בה היתר אבל לא בעיר שאין בה מנהג קבוע:

17. שו"ת הרשב"א סימן רנג

במקומו של רבי אליעזר כורתין עצים לעשות פחמין לעשות אזמל. ולא מיחו בידם חכמים לפי שהן עושין כדברי רבם...ומן הדרך הזה כל שנהגו לעשות כל מעשיהם על פי אחד מגדולי הפוסקים במקום שנהגו לעשות כל מעשיהם על פי הלכות הרב אלפסי זכרוננו לברכה ובמקומות שנהגו לעשות כל מעשיהם על פי חבור הרמב"ם ז"ל והרי עשו אלו הגדולים כרבם. ומיהו אם יש שם אחד חכם וראוי להוראה ורואה ראייה לאסור מה שהם מתירין נוהג בו איסור. שאין אלו כרבם ממש דבמקום רבם אילו יעשו שלא כדבריו יקלו בכבוד רבם במקומו.

18. אורים ותומים סימן כ"ה קיצור תקפו כהן קכ"ג-קכ"ד

וקיימו וקבלו חכמי הדור לשמור ולעשות ככל האומר במטבע הקצר השלחן ערוך והרמ"א. ולדעתי אין ספק כי הכל בכתב מיד ה' השכיל על ידם כי קושיות רבות שהקשו עליהם האחרונים ותרצו בדרך חריף ועמוק...

19. שו"ת יביע אומר חלק א - אר"ח סימן מ

(ג) והנה ידוע מ"ש האחרונים ז"ל, שכל ספרדי שעושה כד' הרמ"א נגד הוראת מרן צריך כפרה...ומבואר ג"כ בש"ס שהחזיקו מאד בהוראת מרא דאתרא.. ולכן בודאי שבארצות הללו שהם אתרא דהרמב"ם ומרן ז"ל, כוותיהו נקטינו, ואין לזוז מדבריהם ימין ושמאל.

20. שו"ת אגרות משה יורה דעה חלק ב סימן עה ד"ה ובדבר תלמיד

ובדבר תלמיד הישיבה שיש לו מנהגים אחרים מבית אביו ובישיבה יש מנהגים אחרים הנה בבית עצמו הוא בצנעא יכול להתנהג כמנהגי

21. שו"ת שיח נחום סימן ל

בכל מנהג כזה צריך אדם להתחשב במשפחתו ובחבריו, שלא יהא 'יושב בין העומדים ולא עומד בין היושבים', כי זה נראה כיוהרא ומביא לריב וללזות שפתים. בגלל המטען הרגשי שבענין אני מורה לכל שואל לעשות כמו שעושב אביו כדי שלא לבזות את אביו רח"ל. ואפילו אם אביו מוחל... וגדול כבוד אביו

22. שו"ת שבט הלוי חלק ו סימן נט

יסלח לי מע"כ שאבא רק היום ובקצור להלכה - אשר שאל בחכמה - שישנם אצלכם קהל הספרדים ה"ו כמה בחורים שלמדו בישיבות של אשכנזים, וממילא מושפעים מהדרך של הישיבה שלמדו בה ובין היתר שינו את נוסח התפלה שהיו הם ואבותיהם מתפללים בו מדורי דורות ...

הנה פשוט להלכה דאפילו אשכנזי הנמצא לגמרי בקהל ספרדי מובהק, וכן עיר של ספרדים ומיעוט אשכנזים שאין להם קהל ובי"ד בפ"ע שהמיעוט נמשך אחרי הרוב, ויש בזה משום לא תתגודדו, וכן להיפך בעיר או קהל שכולו אשכנזים ומיעוט ספרדים בתוכם, ועיין לשון זקני הגאון פנים מאירות ח"ב סי' קל"ג וז"ל בתו"ד אבל בעיר ביליגראד ספרדים יושבים שם משנים קדמוניות ואף שבאו לשם אשכנזים כיון שלא הי' דעתם לחזור היו צריכין לנהוג כמנהגם אפילו לקולא וקמא קמא בטל לגבי קהל הספרדים (מלבד אם נעשו קהל בפ"ע יע"ש) ע"כ - ומבואר בכל הפוסקים דגם שתי קהלות בעיר אחת, אחת אשכנזים וא' ספרדים יש לכל קהל דין עיר בפני עצמו . ובתשובת ח"ס ח"ו סי' א' פסק כן בפשיטות וכ' דאשכנזי שהוא בטל בתוך קהל ספרדים אין לו טענה שאינו יכול להתפלל כנוסח הספרדים אלא חייב ללמוד ולהרגיל עצמו לנוסח שלהם ולהתפלל כמותם, כיון שהוא בתוכם הו"ל כאין דעתו לחזור דאפי' להקל נמשך אחריהם, ואם מחלקים עצמם מהם בתוך קהלתם איכא לא תתגודדו דהו"ל כבי"ד אחת בעיר אחת, דאפי' במנהגים איכא ל"ת כמבואר מג"א סי' תצ"ג .

וזה אפילו באשכנזי גמור, מכ"ש ספרדים בספרדים שקבלו על עצמם נוסחאות ידועות להם וכמה הכרעות בשו"ע כמין הב"י דכל זמן שאין להם טעם מספיק ע"פ הלכה לעזוב מנהג המסור להם איכא בזה גם משום אל תטוש תורת אמן, וכמבואר פסחים נו"ן ע"ב ובשו"ע יו"ד סי' רי"ד סי' קבלת הרבים חלה עליהם ועל זרעם ואפילו דברים שלא קבלו עליהם בהסכמה אלא שנוהגין כן בעצמן וכו' . והגדר בזה ע"פ תשובת הגאון זכרון יוסף יו"ד סי' י"ד ובפת"ש יו"ד שם דאין הבן מחויב לנהוג כאבותיו זולת אם הרגילהו אבותיו והנהיג כן, משא"כ אם הבן לא התחיל כמנהג אבותיו משהגדיל, והאחרונים נטו לשיטה זו של הזכרון יוסף וגם יראה בפשוטו דאנו צריכים לזה רק במנהגים טובים וכיו"ב גדרים וסיגים שעשו רבים מנהגים לעצמם, אבל דבר שקבל על עצמו שבט שלם בכלל ישראל כמו מנהגי הספרדים והכרעותיהם מפני שהם ספרדים ונמשכו אחרי רבותיהם זה כמה מאות בשנה - וכן ההכרעות של האשכנזים כהרמ"א שזה דבר הנמשך לדורות עולם מכמה מאות שנה בזה נראה דלא צריך קבלה משהגדיל דשורש שבטו ממילא מחייב לנהוג כאבותיו . מיהו בנוסחאות התפלה אף על פי שעלינו ליעץ לכתחלה שילך כ"א בדרכי אבותיו, - מכ"מ עלינו ללמוד מגדולים וצדיקים שיש בהם שיינו להתפלל כנוסח הספרדים או כהאר"י - וכבר יש בספרי גדולי האחרונים הרבה בזה עיין תשובת דברי חיים ובתשובת מהר"ם שיק אר"ח סי' מ"ג - ובזה אם כבר קבל אחד נוסח האחר ומתפלל בה כיון שאין זה רק שינוי בנוסח לא בעצם יסודי הלכות תפלה ודאי לא מהדרינן עובדא ומה שקבל קבל, ואין לנו כח בפרט בזה"ז לכוף למי שקבל בישיבה נוסח אחר ומתפלל בה .

מיהו כאשר בארתי כבר דכ"ז אם הנדון שיתפלל כן בקהל בדומה לנוסח - או ביחידות - אבל כשהוא בקביעות בקהל הספרדים והם הרוב והעיקר שוב אנו נוגעים בלאו דלא תתגודדו במה ששייך ל"ת בנזכר לעיל מתשובת פנים מאירות וח"ס. +ע"ע ח"ז סי' י"ג + ובעצם הדבר אם בחורים שלומדים בישיבה אשר שם מנהגים אחרים ממה שרגילים משורשים אם יש לו דין אחר שיהי' רשאי לשנות מנהג עירו - עיין תשובת מהר"ם שיק אר"ח סי' רמ"ט שדן הגאון באורך בזה ודעתו דברור דבחורים הלומדים בישיבה נקראים דעתם לחזור - עד שיהי' דעתו להשתקע במקומו החדש, - ובספק יע"ש - ומסקנתו שם דיש חילוק בזה בין חומרות של אנשים פרטים שלא נתקבל על כולם ממש דבזה בחורי ישיבות אפשר להקל להם כל זמן שהם בישיבה אם בישיבה נוהגים כן, לא כן בדברים שהמקום גורם יעשה"ה - ומכ"ש ענין ספרדים ואשכנזים שהיא קבלה לדורות... .